

milan kundera

LA
IMMORTALITAT

labutxaca

Milan Kundera

La immortalitat

Traducció del txec de Monika Zgustova

TUSQUETS
EDITORS

Barcelona

Títol original: *Nesmrtelnost*

© 1990, Milan Kundera. All rights reserved

La primera edició en català d'aquesta obra
es va publicar a Destino l'any 1992

Primera edició en aquest segell: octubre del 2022

© de la traducció: Monika Zgustova, 1990, 2022

Reservats tots els drets d'aquesta edició per Tusquets Editores, s. a.
Av. Diagonal, 662-664 - 08034 Barcelona
www.tusquetseditores.com

© d'aquesta edició: labutxaca / Tusquets Editores

Disseny de la coberta: © 2012, 2022, Milan Kundera

Fotocomposició: Realització Tusquets Editores

DIPÒSIT LEGAL: B.16.013-2022

ISBN: 978-84-19107-31-2

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

Queda també rigorosament prohibida qualsevol adaptació cinematogràfica, teatral, televisiva i radiofònica.

Primera part: La cara	9
Segona part: La immortalitat	61
Tercera part: La lluita	115
Les germanes – Ulleres de sol – El cos – La resta i la suma – Una dona més gran, un home més jove – L'onzè manament – La imagologia – Un enginyós aliat dels propis fossers – Ruc rematat – La gata – Un gest de pro- testa contra la violació dels drets humans – Ser absoluta- ment modern – Víctima de la pròpia fama – La lluita – El professor Avenarius – El cos – El gest del desig d'immortalitat – L'ambigüitat – La profetessa – El suïci- di – Ulleres de sol	
Quarta part: <i>Homo sentimental</i>	231
Cinquena part: L'atzar	273
Sisena part: L'esfera	337
Setena part: La celebració	409

Aquella senyora podia tenir uns seixanta o seixanta-cinc anys. Me la mirava estirat a la gandula al costat de la piscina d'un gimnàs situat a l'últim pis d'un edifici modern des d'on, a través d'uns amples finestrals, es veia tot París. Jo esperava el professor Avenarius, amb qui de vegades ens trobàvem allà per fer petar la xerrada. El professor trigava i jo passava l'estona mirant aquella senyora; estava plantada a la piscina, sola, mirant cap amunt, cap al jove monitor que l'ensenyava a nedar. Li donava instruccions: de primer, s'havia d'agafar al marge de la piscina i inspirar i expirar profundament. La senyora s'ho prenia a pit, amb aplicació, i semblava com si des del fons de les aigües pugés la veu d'una vella locomotora de vapor (aquell so idíl·lic, avui ja oblidat, que, per als qui no l'han conegut, només es pot descriure relacionant-lo amb la respiració d'una senyora d'edat que inspira i expira sorollosament). Jo no tenia prou ulls per mirar-la. Còmica i commovedora alhora, em tenia captivat (evidentment, el monitor també la veia com jo perquè cada dos per tres se li contreien les commissures dels llavis), fins que un conegut se m'adreçà i desviava la meua atenció. Al cap d'una estona, quan vaig voler observar-la de nou, la lliçó ja s'havia acabat. La senyora, sempre amb banyador, se n'anava de la piscina. Va passar de llarg el monitor i un cop

va ser a tres o quatre passes d'ell, tombà el cap, deixà anar un somriure i agità la mà. En aquell instant se'm va encongir el cor. Aquell somriure i aquell gest eren propis d'una noia de vint anys! El seu braç volà amb una lleugeresa encisadora. Em semblava com si hagués llançat enlaire una pilota de colors per jugar amb el seu amant. Aquell somriure i aquell gest eren atractius i elegants, mentre que la cara i el cos de la senyora ja no feien gens ni mica de goig. La manca de gràcia del cos ofegava la gràcia del gest. I aquella senyora, tot i que indubtablement sabia que ja no era de bon veure, se n'havia oblidat per un moment. Tots vivim, amb una certa part del nostre ésser, fora del temps. Potser són més aviat excepcionals els instants en què som conscients dels anys que tenim, i durant la major part del temps ens sentim com si no tinguéssim edat. Sigui com sigui, quan la senyora es va tombar per somriure i agitar la mà i així acomiadar-se del jove monitor (que ja no va poder aguantar-se el riure), no era conscient de la seva edat. Durant un fragment de segon, aquell gest revelava una mena d'essència del seu encís, independent del temps, i jo vaig quedar admirat. I alhora estranyament com-mogut. I vaig evocar el nom d'Agnès. Agnès. Mai no he conegut cap dona que tingués aquest nom.

Estic ajagut al llit, immersit en un dolç somieig. A les sis de la matinada, encara no del tot despert, palpo el petit transistor que tinc a la vora del coixí i premo un botó. Se senten les primeres cançons del matí; amb prou feines en distingeixo les paraules i torno a dormir amb un son prim, de manera que les frases dels locutors es converteixen en somnis. Aquest és el segment més bell del son, la part del dia que més m'agrada: gràcies a la ràdio soc conscient del meu dormir i despertar incessants, d'aquell magnífic gronxador entre el son i la consciència, que és en si un motiu prou vàlid per no penedir-se d'haver nascut. Ho estic somiant o és que em trobo de debò a l'òpera mirant dos cantants vestits de cavallers armats que canten àries sobre el temps que farà avui? Com és que no canten àries d'amor? I tot seguit m'adono que es tracta de dos locutors que no canten, sinó que entre broma i broma conversen a batzegades: «Farà un dia de molta calor, fins i tot farà xafogor, amb alguna tempesta», diu el primer mentre el segon pregunta amb coqueteria: «De debò?». La primera veu contesta amb la mateixa coqueteria: «*Mais oui*. Ho sento, Bernard, però és així. Ens haurem d'aguantar». Bernard riu ben fort i afegeix: «Deu ser el càstig pels nostres pecats». I la primera veu: «Per què he de patir jo pels teus pecats, Bernard?». En aquell moment Bernard esclafeix una rialla

encara més divertida per donar a entendre als oients de quina mena de pecats es tracta i jo, de cop i volta, l'entenc: allò que més desitgem tots nosaltres és que se'ns tingui per grans pecadors! Que comparin els nostres vicis amb els xàfecs, les tempestes, els huracans! Que avui, quan els francesos obrin els paraigües damunt del seu cap, recordin el riure ambigu de Bernard i que els rosegui l'enveja. Giro el botó per trobar una altra emissora i endormiscar-me amb imatges més interessants. En l'emissora del costat una veu femenina anuncia que farà un dia de molta calor, de xafogor, amb algunes tempestes, i jo m'alegro que a França tinguem tantes emissores radiofòniques i que en totes elles es parli de la mateixa cosa alhora. La unió harmònica de la uniformitat i la llibertat, què de millor pot desitjar l'home? Torno a girar el botó cap al lloc on Bernard acabava de desplegar els seus pecats, però en comptes d'ell sento que canten sobre el nou model de cotxe de la Renault, giro el botó una altra vegada i un cor de veus femenines canta les excel·lències de les rebaixes dels abrics de pell, giro cap a l'emissora de Bernard, sento els dos últims compassos de l'himne al Renault i tot seguit torna a ser Bernard qui parla. Amb la veu que imita la melodia de fa un instant, anuncia l'aparició d'una nova biografia d'Ernest Hemingway, la que fa cent vint-i-set, però aquesta sí que és important perquè se'n desprèn que durant tota la seva vida Hemingway no va dir ni una sola paraula que fos veritat. Exagerava el nombre de vegades que el van ferir durant la primera guerra mundial i feia veure que era un gran seductor, mal que s'ha comprovat que a l'agost de 1944 i un altre cop a partir del juliol de 1959 el bon home era totalment impotent. «De debò?», riu l'altra veu, i Bernard contesta amb coqueteria: «*Mais oui...*» i ens tornem a trobar a l'escena de l'òpera on no falta l'impotent de Hemingway, i de sobte una veu molt seriosa comença a explicar un procés judicial que

durant les darreres setmanes té indignada tot França: una pacient va morir en una operació sense importància per culpa d'una anestèsia mal feta. A conseqüència d'això l'organització destinada a protegir els qui anomena «consumidors» proposa que a partir d'ara totes les operacions es filmin i s'arxivin. Només així, afirma l'«organització de protecció dels consumidors», es podria assegurar a un francès moribund sobre la taula d'operacions que la justícia el venjaria com cal. I em torno a adormir.

En despertar-me són ben bé dos quarts de nou i jo penso en Agnès. Me la imagino ajaguda, com jo ara, en un llit ample. La part de la dreta està buida. Qui deu ser, el seu marit? Segurament algú que els dissabtes al matí se'n va de casa ben d'hora. Per això està sola i es gronxa dolçament entre la vigília i el son.

S'aixeca. Davant d'ella, sobre una llarga pota, com una cigonya, hi ha un televisor. Hi llança al damunt la camisa de dormir, que ara cobreix la pantalla com un teló blanc amb molts plecs. Està dreta al costat del llit i aquesta és la primera vegada que veig nua Agnès, l'heroïna de la meva novel·la. No li puc treure els ulls del damunt, a aquesta dona bonica, i ella, com si sentís la meua mirada, se'n va de pressa a l'habitació del costat a vestir-se.

Qui és Agnès?

Si Eva prové de la costella d'Adam, i Venus va néixer de l'escuma del mar, Agnès es va formar del gest d'aquella senyora de seixanta anys que, a la vora de la piscina, agitava la mà per saludar el monitor; els trets de la seva cara ja se'm comencen a esborrar. Aquell gest seu va desvetllar en mi una immensa i incomprensible nostàlgia, i d'ella ha nascut el personatge de la dona que he batejat amb el nom d'Agnès.

Però no s'ha definit també l'home i, per tant, amb més raó encara un personatge novel·lesc, com un ésser únic, irre-

petible? Com és possible, doncs, que el gest que he vist en la persona A, lligada amb aquest gest que la caracteritza i crea el seu encís particular, sigui alhora l'essència de la persona B i dels meus somnis? Val la pena reflexionar-hi:

Si des del moment en què el primer home va aparèixer sobre la capa de la terra, hi han viscut uns vuitanta mil milions de persones, difícilment podem suposar que cada individu tingui el seu repertori exclusiu de gestos. Això és aritmèticament impossible. Sense cap mena de dubte, en el món hi ha molts menys gestos que individus. Aquesta afirmació ens condueix a una conclusió espantosa: el gest és més individual que l'individu. De manera que podríem asseverar en forma de dita: molta gent i pocs gestos.

He dit al començament, quan parlava de la senyora que se n'anava de la piscina, que «durant un fragment de segon, aquell gest revelava una mena d'essència del seu encís, independent del temps, i jo vaig quedar admirat». Sí, en aquell moment ho vaig entendre així, però m'equivocava. El gest no revelava pas cap essència de la senyora; més aviat es pot dir que la senyora em va donar a conèixer l'encís d'un gest. I és que un gest no es pot considerar l'expressió d'un individu, la seva creació (perquè ningú no és capaç de crear un gest del tot original i del tot seu), ni el seu mitjà; a l'inrevés, són més aviat els gestos que ens utilitzen com a mitjans seus, com els seus portadors, les seves encarnacions.

Un cop vestida, Agnès va entrar al rebedor. S'hi va aturar un moment per escoltar. Com que de l'habitació del costat se sentia una mica de soroll, va deduir que la seva filla s'acabava de llevar. Com si volgués evitar la trobada, va apressar el pas i sortí al replà de l'escala. Va entrar a l'ascensor i va prémer el botó que indicava la planta baixa. En lloc d'engegar-se, l'ascensor va fer un seguit de moviments convulsius com un epilèptic. No era la primera vegada que l'ascensor la

sorprenia amb els seus capricis. Una vegada va pujar en comptes de baixar, una altra no va voler obrir la porta i durant mitja hora va tenir Agnès empresonada. Ella s'havia queixat a la portera, però com que l'ascensor tractava la resta dels veïns amb normalitat i cortesia, la portera va considerar la disputa entre Agnès i l'ascensor com un afer particular de la senyora sense prestar-li més atenció. Aquesta vegada Agnès no va tenir cap més remei que sortir i baixar per l'escala a peu. Així que va tancar la porta, l'ascensor es va tranquil·litzar i baixà seguint els seus passos.

Per Agnès el dissabte era el dia més fatigant de tots. Paul, el seu marit, se n'anava abans de les set i es quedava a dinar amb algun amic, mentre ella aprofitava el temps lliure per tal de dur a terme obligacions molt més desagradables que la seva feina: havia d'anar a correus i avorrir-s'hi mitja hora fent cua, anar a comprar al supermercat, gatinar-s'hi amb la venedora i perdre el temps esperant el seu torn a la caixa, trucar al lampista i implorar-li que es presentés a l'hora exacta perquè Agnès no hagués de perdre tot el dia esperant-lo a casa. Entre una cosa i l'altra intentava trobar un moment per reposar a la sauna, on no tenia temps d'anar durant la setmana; i l'última hora de la tarda la passava sempre amb l'aspirador i un drap perquè la dona de fer feines que venia els divendres era cada cop més deixada.

Però aquest dissabte era diferent de tots els altres: feia exactament cinc anys que havia mort el seu pare. Davant dels ulls se li va desplegar aquella escena: el seu pare inclinat damunt una pila de fotografies esquinçades i la germana d'Agnès cridant: «Què fas, estripant les fotos de la mama!». Agnès que surt en defensa del pare i les dues germanes es piquen les crestes, plenes d'un odi sobtat.

Va pujar al cotxe, aparcant davant de casa.